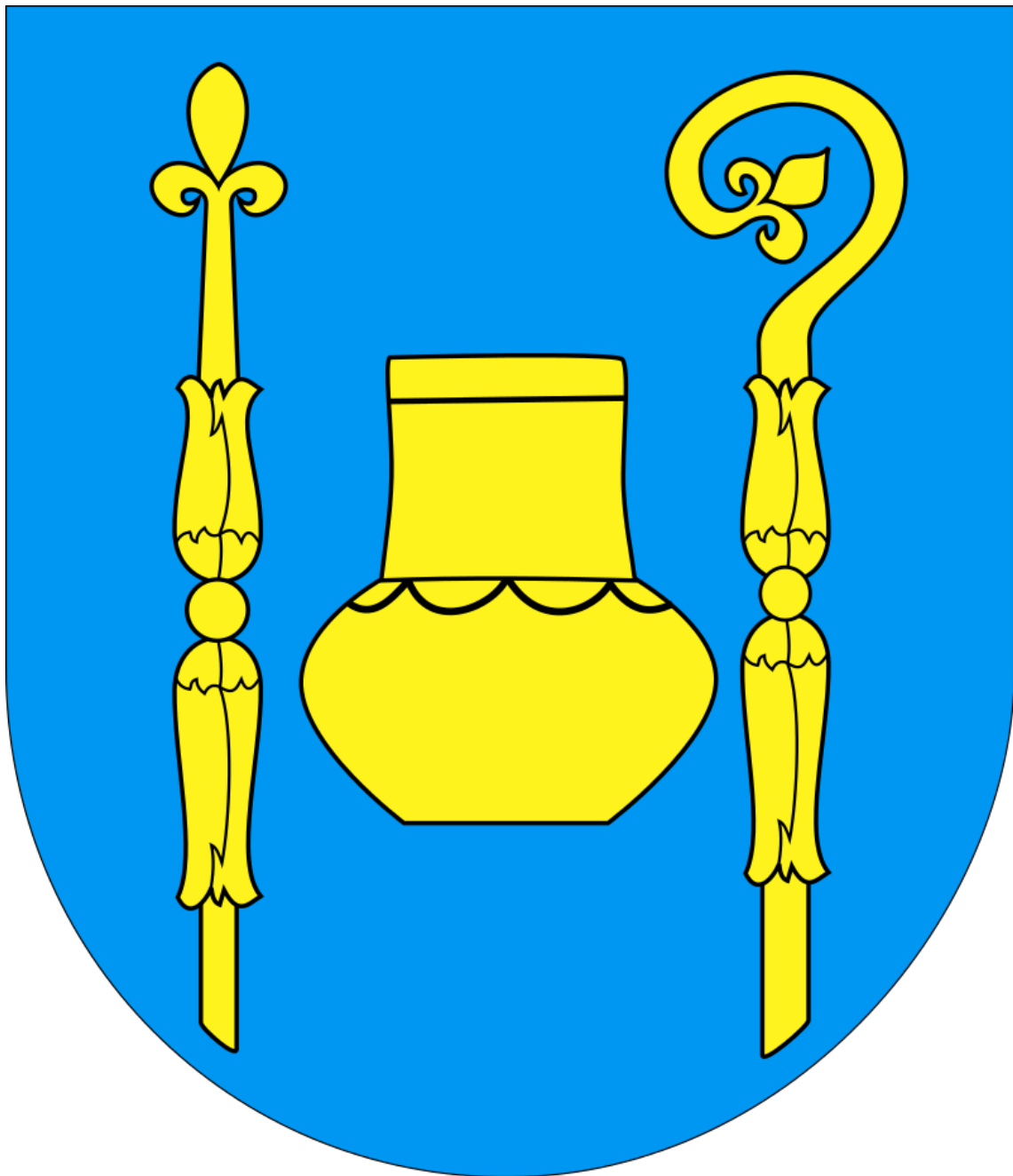

**SPRAWOZDANIE WÓJTA GMINY WARLUBIE
Z RELIZACJI „GMINNEGO PROGRAMU
OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY
WARLUBIE NA LATA 2019-2022”**

I. Podstawa prawna sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oraz sprawozdania z jego realizacji

Zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 840) rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, przyjmuje program opieki nad zabytkami. Ustawa nakłada także obowiązek sporządzania i przedstawienia radzie gminy co 2 lata sprawozdania z jego wykonania. Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Warlubie na lata 2019-2022, zwany dalej „Programem” został przyjęty Uchwałą Nr VII/51/2019 z dnia z dnia 28 marca 2019 r. i ogłoszony w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego pod poz. DZ. URZ. WOJ. KUI-POM. 2019.2044 w dniu 04.04.2019. r. Uchwała weszła w życie z dniem podjęcia. Program uzyskał pozytywną opinię Kujawsko-Pomorskiego Konserwatora Zabytków.

ZAŁOŻENIA PROGRAMU

Celem opracowania „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Warlubie na lata 2019-2022” była poprawa stanu zachowania środowiska kulturowego. Ustalone w nim zostały rozwiązania organizacyjne i finansowe. Polityka ochrony dziedzictwa kulturowego gminy powinna iść w kierunku zachowania układu przestrzennego wsi oraz dbałości o zachowanie oryginalnej substancji zabytkowej, jej dobry stan oraz efektowny wygląd.

Przyjęte założenia obejmowały między innymi:

PRIORYTET 1.

1. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania oraz poprawa i utrwalenie ładu przestrzennego zgodnie z zasadą dobrej kontynuacji.
  - Wykorzystanie środków prawnych dla poprawy ładu przestrzennego oraz stanu zachowania obiektów zabytkowych.
  - Finansowanie ze środków gminy działań związanych z ochroną zabytków.
  - Wspieranie inicjatyw sprzyjających ochronie zabytków.

PRIORYTET 2.

2. Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego dla promocji turystycznej gminy i utrwalenia tożsamości lokalnej mieszkańców gminy.
  - Promocja dziedzictwa kulturowego gminy.
  - Umocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy.

METODOLOGIA SPRAWOZDANIA

Sprawozdanie poprzedzono analizą i oceną poziomu realizacji planu, zgodnie z przyjętymi w Programie „Zasadami oceny realizacji Programu”. Uwzględniono w niej zrealizowane w latach 2019-2022 zadania, które zostały przyjęte w Programie.

Sprawozdanie sporządzono w oparciu o dane, materiały i informacje pozyskane z referatów Urzędu Gminy.

REALIZACJA PROGRAMU

Zebrane dane i informacje usystematyzowano i ułożono według kolejności priorytetów i kierunków działań zapisanych w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami. Przedstawiono tylko zrealizowane zadania.

Wykaz udzielonych dotacji celowych w roku **2019** na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków dla podmiotów położonych na terenie Gminy Warlubie, przedstawia się następująco:

l.p.	Wnioskodawca	Nazwa zadania	Dofinansowanie	
			Zweryfikowana wartość zadania	Kwota dotacji
1	Parafia Rzymskokatolicka p. w. św. Małgorzaty w Bzowie	Prace konserwatorskie przy ambonie II etap (kosz i balustrada schodów) i ołtarzu bocznym pw. NSPJ z kościoła w Bzowie	71 415,07	9 000,00
2	Parafia Rzymskokatolicka p. w. św. Wawrzyńca i Matki Kościoła w Płochocinie	Prace remontowe dachu i ratownicze przy wieży kościoła parafialnego w Płochocinie	270 735,87	10 000,00
3	Parafia Rzymskokatolicka p. w. Niepokalanego Serca Maryi w Warlubiu	Prace remontowe dachu i elewacji kościoła w Warlubiu	261 268,69	10 000,00
4	Parafia Rzymskokatolicka p. w. św. Bartłomieja Apostoła w Wielkim Komorsku	Prace konserwatorskie przy ołtarzu głównym z kościoła w Wielkim Komorsku – III etap (konserwacja płaskorzeźby Ostatnia wieczerza wraz z ramą – mensa ołtarzowa; 2 herm po obu stronach mensy, tabernakulum, 2 aniołków po obu stronach tabernakulum, złożonych elementów snycerskich na konstrukcji ołtarza (269 dm ²), obrazu Madonna tronująca z Dzieciątkiem)	35 714,00	5 000,00

Wykaz udzielonych dotacji celowych w roku **2020** na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków dla podmiotów położonych na terenie Gminy Warlubie, przedstawia się następująco:

l.p.	Wnioskodawca	Nazwa zadania	Dofinansowanie	
			Zweryfikowana wartość zadania	Kwota dotacji
1	Parafia Rzymskokatolicka p. w. św. Małgorzaty w Bzowie	Prace konserwatorskie przy ołtarzu bocznym prawym pw. NMP z kościoła w Bzowie – I etap	14 203,65	4 000,00
2	Parafia Rzymskokatolicka p. w. św. Wawrzyńca i Matki Kościoła w Płochocinie	Prace remontowe dachu – II etap i elewacji kościoła parafialnego Płochocinie	71 339,04	9 000,00
3	Parafia Rzymskokatolicka p. w. Niepokalanego Serca Maryi w Warlubiu	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy elewacji kościoła w Warlubiu – II etap	41 815,72	8 000,00
4	Parafia Rzymskokatolicka p. w. św. Bartłomieja Apostoła w Wielkim Komorsku	Prace konserwatorskie przy ławie kolatorskiej z kościoła w Wielkim Komorsku	14 287,00	4 000,00

Wykaz udzielonych dotacji celowych w roku **2021** na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków dla podmiotów położonych na terenie Gminy Warlubie, przedstawia się następująco:

l.p.	Wnioskodawca	Nazwa zadania	Dofinansowanie	
			Zakładane dofinansowanie z RPO WK-P i budżetu Państwa	śr. wł. woj.
1	Parafia Rzymskokatolicka p. w. św. Bartłomieja Apostoła w Wielkim Komorsku	Konserwacja ławy kolatorskiej z kościoła parafialnego p. w. św. Bartłomieja Apostoła w Wielkim Komorsku	13 744,80	199,20
2	Parafia Rzymskokatolicka p. w. Niepokalanego Serca Maryi w Warlubiu	Prace konserwatorskie i restauratorskie elewacji zewnętrznej kościoła p. w. Niepokalanego Serca Maryi w Warlubiu - III etap	29 530,48	427,98

Wykaz udzielonych dotacji celowych w roku **2022** na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków dla podmiotów położonych na terenie Gminy Warlubie, przedstawia się następująco:

l.p.	Wnioskodawca	Nazwa zadania	Dofinansowanie	
			Zweryfikowana wartość zadania	Kwota dotacji
1	Parafia Rzymskokatolicka p. w. Niepokalanego Serca Maryi w Warlubiu	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy elewacji kościoła w Warlubiu	57 142,86	8 000,00
2	Parafia Rzymskokatolicka p. w. św. Małgorzaty w Bzowie	Renowacja prospektu organowego wraz z szafą z kościoła w Bzowie	65 185,35	10 000,00
3	Parafia Rzymskokatolicka p. w. św. Bartłomieja Apostoła w Wielkim Komorsku	Prace konserwatorskie przy Grupie Ukrzyżowania z kościoła w Wielkim Komorsku	32 825,90	7 000,00

Założone w programie cele strategiczne przedstawiają się następująco:

5.3. CELE I DZIAŁANIA USTALONE W PROGRAMIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY WARLUBIE NA LATA 2019 – 2022:

5.3.1. CEL STRATEGICZNY 1 - WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW PRAWNYCH DLA POPRAWY ŁADU PRZESTRZENNEGO ORAZ STANU ZACHOWANIA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH

5.3.2. CEL STRATEGICZNY 2 - FINANSOWANIE ZE ŚRODKÓW GMINY DZIAŁAŃ ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ ZABYTKÓW

5.3.3. CEL STRATEGICZNY 3 - WSPIERANIE INICJATYW SPRZYJAJĄCYCH OCHRONIE ZABYTKÓW

5.3.4. CEL STRATEGICZNY 4 - PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY

5.3.5. CEL STRATEGICZNY 5 - UMCNIENIE TOŻSAMOŚCI LOKALNEJ MIESZKAŃCÓW GMINY

Zrealizowane zostały następujące cele :

1. Cel strategiczny 1. Wykorzystanie środków prawnych dla poprawy ładu przestrzennego oraz stanu zachowania obiektów zabytkowych.

Działania wynikające z realizacji Celu Strategicznego 1 mają za zadanie wykorzystanie instrumentów prawnych, przewidzianych przez ustawy o ochronie zabytków oraz planowaniu przestrzennym, do ochrony dziedzictwa kulturowego Gminy.

Pracownik Urzędu Gminy Warlubie na stanowisku ds. planowania i warunków przestrzennych, sukcesywnie uchwałał i aktualizował miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla obszarów o wysokiej wartości środowiska kulturowego, uwzględniających kwestie ochrony środowiska kulturowego. W miarę wydawania decyzji ujmował również w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzjach o warunkach zabudowy zapisów o ochronie obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków.

2. Cel strategiczny 2. Finansowanie ze środków gminy działań związanych z ochroną zabytków.

Dnia 31 sierpnia 2022 r. Wójt Gminy Warlubie, Zarządzeniem Nr 68/2022 włączył do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Warlubie figurę Matki Bożej oraz historyczną część ogrodzenia terenu wokół figury - w postaci słupków wejściowych z przedstawieniami siedzących ptaków, położonych na działce nr 9, w miejscowości Bąkowski Młyn, gm. Warlubie, pow. świecki.

GEZ KARTA GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW		3. Miejscowość: Bąkowski Młyn
1. Nazwa: Figura Matki Bożej Historycznej części ogrodzenia terenu wokół figury w postaci słupków wejściowych z przedstawieniami siedzących ptaków	2. Czas powstania: 1945 rok	
7. Fotografia z opisem wskazującym orientację w stosunku do sąsiednich terenów lub stron świata albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym.		4. Adres: Bąkowski Młyn nr ewidencyjny działki 9
	 	5. Przynależność administracyjna: Województwo: kujawsko-pomorskie Powiat: świecki Gmina: Warlubie
		6. Forma ochrony: Gminna Ewidencja Zabytków

<p>8. Historia, opis i wartości:</p> <p>Rzeźba jest przedstawieniem Matki Boskiej w typie Immaculata (łac. <i>nepokalana</i>) – jest to typ ikonograficzny, przedstawiający Marię z Nazaretu bez dziecka, w młodym wieku, w białej sukni i błękitnym płaszczu, na tle nieba, stojąca na półkieszczyu oplecionym wężem, otoczona świetlistą mandorlą lub koroną z gwiazd. Wizerunek wykształcony w XVII wieku i typowy zwłaszcza dla epoki baroku i rokoka. Rzeźbę wykonano z zaprawy cementowej, na zbrojeniu z metalowej siatki. Według przekazów potomkin fundatora pierwotnie nie była ona polichromowana, wskazują na to również tzw. odkrywkę konserwatorskie. Figurę umieszczono na wysokim, czterokątnym postumencie z kilkoma stopniami, wymurowanym z ciosów kamiennych, z ozdobną wypukłą spoiną. Teren wokół ogrodzono płotkiem osadzonym na niewysokich słupkach, z których dwa stanowiące przeszło wejściowe ozdoboń przedstawieniami siedzących płakow. Umieszczenie i charakter pamiątkowej figury wpisuje ją w krąg przydrożnych kapliczek, krzyży i figur, licznych na terenie całej Polski. Stawiane są one od wieków w celach dziękczynnych, wotywnych, religijnoobrzędowych, jak również dla upamiętnienia ważnych wydarzeń narodowych, walk powstańczych, odzyskania niepodległości. Szczególnie dużo powstało ich po II wojnie światowej, poświęconych właśnie Matce Bożej, z intencjami opieki.</p> <p>Postać Matki Boskiej ma mocno wydłużone proporcje, co w połączeniu z wysokim cokołem sprawia dość nietypowe, zaskakujące wrażenie, gdyż w porównaniu z większością tego typu przydrożnych przedstawień tutejsze jest znacznie wyższe, dzięki czemu zyskuje na szlachetności. W tym kontekście należy zauważyć, że wtórne przemalowanie figury około roku 2005, było zabiegiem niszczącym również pod względem estetycznym. Ponadto, zważywszy na jej wartość upamiętniającą i stanowiącą świadectwo dziedzictwa historycznego, niewskazane jest wprowadzanie zmian w odbiorze wizualnym przedstawienia, które powinno trwać w formie przyjętej przez fundatora.</p>	<p>8. Stan zachowania i postulaty dotyczące konserwacji:</p> <p>Stan zachowania rzeźby determinuje technika w której została wykonana oraz ekspozycja w warunkach zewnętrznych. Główne czynniki niszczące stanowią opady atmosferyczne i agresywne gazy atmosferyczne, oraz z zmiany temperatury otoczenia. Powierzchnia zaprawy pokryta jest wtórną farbą, brudem i nawarstwieniami. Ponadto zaatakowana jest przez kolonie mikroorganizmów w postaci mchów i porostów, których obecność powoduje niszczenie zaprawy w skutek wydzielanych przez nie kwasów. Rzeźba wykazuje znaczny stopień destrukcji. Zastosowana do wykonania figury zaprawa cementowa jest bardzo osłabiona, brak odporności mechanicznej materiału jest najistotniejszym zagrożeniem dla jej dalszego istnienia. Na stopień zwielenia warstwy przypowierzchniowej zaprawy znacząco wpłynęło wtórne przemalowanie farbą olejną, której szczelna warstwa stanowi przeszkodę dla swobodnej migracji wilgoci w porach zaprawy. Zaburzenie transportu wilgoci w strukturze zaprawy powoduje kumulację krystalizacji substancji rozpuszczalnych w wodzie bezpośrednio pod powłoką farby olejnej. Proces ten w drastyczny sposób przyspiesza destrukcję powierzchni rzeźby i bezwzględnie niszczy pierwotne opracowanie powierzchni. Stopień osłabienia budulca widoczny jest na silnie wypukanych powierzchniach, oraz w obrębie ubytków wtórnej powłoki olejnej, pod którą widać rozwarstwioną i osypującą się zaprawę. Miejscowo w ubytkach widoczna jest zaawansowana korozja siatki metalowej zastosowanej jako tzw. „zbrojenie” konstrukcji. Poza znacznym wypukaniem powierzchni w miejscach obmywanych wodą opadową, występują ubytki o charakterze mechanicznym, takie jak: ubytki palców, fałd draperii i innych drobniejszych form rzeźbiarskich.</p>	
	<p>10. Wykonanie karty (autor, data i podpis):</p> <p>Data wykonania karty: sierpień 2022 roku</p>	<p>11. Zatwierdzenie karty (podpis wojewódzkiego konserwatora zabytków)</p> <p>*dotyczy zabytków niewpisanych do rejestru zabytków i niewiązanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków</p>

Dnia 30 sierpnia 2022 roku, po uzyskaniu pozytywnej opinii Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu Delegatura w Bydgoszczy, podpisana została umowa na wykonanie prac konserwatorsko-restauratorskich przy figurze Matki Boskiej z Bąkowskiego Młyna. Prace te obejmowały: oczyszczenie mechaniczne powierzchni z porastających ją mikroorganizmów; mchów porostów, innych luźno związanych z podłożem zabrudzeń; oczyszczenie powierzchni rzeźby oraz usunięcie wtórnej warstwy malarskiej najbezpieczniejszą metodą wybrana doświadczalnie; usunięcie korodujących elementów metalowych (np. siatki zbrojącej); dezynfekcja obiektu alkoholowym roztworem Lichenicydy lub innym preparatem biobójczy; odsolenie (w razie wystąpienia wysoleń lub miejsc wskazujących na destrukcyjne działanie soli) obiektu metodą swobodnej migracji soli do rozszerzonego środowiska z wykorzystaniem okładów z ligniny lub pulpy celulozowej, z ewentualnym dodatkiem piasku i glinki bentonitowej; strukturalne wzmocnienie zaprawy środkiem krzemooorganicznym Remmers Funcosil KSE 510 lub innym zawierającym czteroetoksylsilan; sklejenie pęknięć i podklejenie odspojień; uzupełnienie ubytków formy masami na bazie spoiw mineralnych, z kruszywem odpowiedniej granulacji; hydrofobizacja i wzmocnienie obiektu preparatem krzemooorganicznym; scalenie kolorystyczne zaprawy pierwotnej oraz uzupełnień w stopniu pozwalającym uzyskać właściwy efekt estetyczny; naprawa cokołu i schodów z ciosów kamiennych.

Całkowity koszt prac konserwatorsko-restauratorskich wyniósł 30 000,00 zł z czego 15 000,00 zł stanowiła pomoc finansowa od Kujawsko-Pomorskiego Samorządowego Stowarzyszenia Salutaris.

3. Cel strategiczny 5 ma na celu umocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy, co jest szczególnie ważne w związku z dużym udziałem wśród nich ludności napływowej. W ramach celu strategicznego - umocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców gminy, dnia 15 września 2022 roku, w Święto Matki Boskiej Bolesnej, odbyła się uroczystość religijno-patriotyczna w Bąkowskim Młynie, z okazji renowacji figury Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, w której wzięło udział około 150 osób.

Podsumowanie

Sprawozdanie z czteroletniej realizacji Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami ukazuje działania podjęte przez Gminę Warlubie, które wynikają zarówno z regulacji centralnych, jak i przyjętych przez Samorząd dokumentów strategicznych. Najistotniejszym działaniem w zakresie opieki nad zabytkami, który stanowi punkt wyjścia dla dalszych aktywności, jest dbałość o zahamowanie degradacji zabytków.

Reasumując, realizacja Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Warlubie na lata 2019-2022 stanowi zaspokojenie doraźnych potrzeb związanych z obiektami zabytkowymi. Działania wskazane w treści sprawozdania z pewnością przyczyniają się do zahamowania degradacji zabytków, a poprzez ich stan techniczny i wizualny, będą dawały świadectwo dbałości o historię i kulturę regionu.

Wójt Gminy Warlubie

/-/ dr inż. Eugeniusz Kłopotek